

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών
Επιστημών
Τμήμα Νομικής

Συνταγματικό Δίκαιο

Καθηγητής: Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

Θέμα εργασίας:

«Δικαστική ανεξαρτησία»

Επιμέλεια: Τρισκογιάννης Απόστολος

A.M. 1340200900364

Τηλ. 6947062642

Αθήνα 2010

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις- Θέμα επιστημονικής εργασίας

2. Διακρίσεις δικαστικής ανεξαρτησίας

2.1. Λειτουργική ανεξαρτησία

2.1.1. Αρχή της νομιμότητας

2.1.2. Συνταγματικότητα των νόμων

2.2. Προσωπική ανεξαρτησία

2.2.1. Ευθύνη των δικαστικών λειτουργών

2.3. Ενδοδικαστική ανεξαρτησία

3. Δημοσιότητα και δικαστική ανεξαρτησία

4. Προβληματισμοί σχετικά με την αμεροληψία των δικαστικών λειτουργών

5. Συμπεράσματα

6. Περίληψη

7. Νομολογία

8. Βιβλιογραφία

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις- Θέμα επιστημονικής εργασίας

Σκοπός της επιστημονικής αυτής εργασίας είναι να πραγματευθεί τη θεμελιώδη για ένα δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης.

Το συνταγματικό πλαίσιο εντός του οποίου καθορίζεται η σημασία της αρχής αυτής καταδεικνύει και το ρόλο που διαδραματίζει στο σύγχρονο ελληνικό κράτος, ένα κράτος που έχει αποδεχθεί τη διάκριση των λειτουργιών και κατ' επέκταση των εξουσιών.

Για την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών ήδη από την αρχαιότητα έκανε λόγο και ο Αριστοτέλης: «Σε κάθε μορφή οργάνωσης της πολιτείας παρουσιάζονται τρεις παράγοντες. Πρώτον, το σύνολο εκείνο των πολιτών που αποφασίζει για τις υποθέσεις που αφορούν την πόλη, δεύτερον το σώμα που καθορίζει τους κανόνες και τις αρχές οργάνωσης της πόλης και τρίτον το δικαστικό σώμα»¹. Ο χαρακτηρισμός της αρχαίας Αθήνας ως υποδείγματος δημοκρατικής λειτουργίας συνίστατο κατά ένα μεγάλο ποσοστό και στο γεγονός ότι καταβαλλόταν προσπάθεια για χάραξη των ορίων μεταξύ κάθε εξουσίας. Έτσι, βλέπουμε ότι σε πρώιμο στάδιο οι δικαστικές αρμοδιότητες ανήκαν σε κρατικά όργανα, όπως η Βουλή και ο Άρειος Πάγος. Η εξελικτική τροπή που έλαβε όμως η Αθήνα με τη βοήθεια νομοθετών όπως ο Σόλων και η ταυτόχρονη πολιτισμική έκρηξη που σημειώνεται συνετέλεσαν ώστε να διασαφηθούν οι αρμοδιότητες κάθε οργάνου. Ο Άρειος Πάγος και η Βουλή χάνουν εν τέλει τις δικαστικές τους δυνατότητες και η σύσταση του λαϊκού δικαστηρίου της Ηλιαίας συμβάλλει στην ορθότερη απονομή της δικαιοσύνης μακριά από κρατικές επιρροές και υποδείξεις. Η κλήρωση των δικαστών και η εκδίκαση της υπόθεσης πραγματοποιούνται την ίδια μέρα, έτσι ώστε να περιορισθεί ο κίνδυνος δωροδοκίας. Πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους, οι δικαστές ορκίζονται να δικάσουν σύμφωνα με τους νόμους και τα ψηφίσματα της Βουλής και του Δήμου ή, σε περίπτωση κενού του νόμου, με «γνώμη δικαιοτάτη», χωρίς φόβο και μεροληψία, τηρώντας την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως.² Οι δικαστές συγκεντρώνονταν στο λόφο του Αρδητιού όπου έδιναν όρκο ότι θα αποφασίσουν κατά κρίση «δίκαιου ανδρός»³, δε θα δεχθούν να δωροδοκηθούν, θα ακούσουν τόσο τον κατηγορο όσο και τον κατηγορούμενο και ότι η απόφασή τους θα περιορίζεται στο περιεχόμενο της κατηγορίας.

Η κεφαλαιώδης διάκριση των λειτουργιών επανέρχεται πολύ αργότερα από απόψεως φιλοσοφικής και επιστημονικής προσέγγισης, καθώς χρειάστηκε να περάσουν παραπάνω από 15 αιώνες για να απασχολήσει εκ νέου τη σκέψη των φιλοσόφων. Η φθορά του μοναρχικού πολιτεύματος άρχισε να συντελείται εξ

¹ Αριστοτέλους «Πολιτικά» (Βιβλίο Δ, Κεφάλαιο 11): «Έν μιν το βουλευόμενον περί των κοινών, δεύτερον δε το περί τας αρχάς, τρίτον δε τι το δικάζον».

² Σ. Τρωιάνος- Ι. Βελισσαροπούλου-Καράκωστα, «Ιστορία Δικαίου», Σάκκουλας, Αθήνα 2002, σελ.63 επ.

³ Δημοσθένης, Προς Λεπτίνην, 118

αφορμής της Γαλλικής Επανάστασης του 1789. Από τη διαρκή σύγκρουση μονάρχη-λαού προέκυψαν πολλές από τις πτυχές των σημερινών πολιτευμάτων. Δημιουργήθηκε το λεγόμενο «παλαιό φιλελεύθερο καθεστώς» («ancien regime»), το οποίο μάλιστα στη Γαλλία εδραιώθηκε πάνω στην αρχή της διάκρισης των λειτουργιών. Καθοριστική σε αυτή την εξέλιξη ήταν η συμβολή των Διαφωτιστών της περιόδου εκείνης. Ο John Locke (1632-1704) στο έργο του «Δύο μελέτες για τη διακυβέρνηση» (1690) απέρριψε τη μέχρι τότε δεδομένη αντίληψη κρατικού παρεμβατισμού σε θέματα δικαιοσύνης και νομοθετικής δραστηριότητας της πολιτείας. Υποστήριξε ότι απαραίτητος είναι ο περιορισμός της κυβερνητικής παρέμβασης σε θέματα δικαιοσύνης και νομοθεσίας, εφόσον κάθε λειτουργία οφείλει να μη διαπλέκεται με την άλλη. Μεταγενέστερα, ο Montesquieu (1689-1755) προεξέτεινε τη θεωρία του Locke αναφέροντας στο έργο του «Το πνεύμα των νόμων» (1748) ότι η κατάργηση και υπερπήδηση της αρχής διάκρισης των λειτουργιών οδηγεί σε δεσποτεία.

Το σημερινό ελληνικό κράτος ρητά έχει πάρει θέση υπέρ της ανεξαρτησίας κάθε λειτουργίας, αφού το ισχύον Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 26 ποιος είναι φορέας κάθε λειτουργίας. Πρόκειται για αποδοχή της διάκρισης των λειτουργιών και κατ' επέκταση των εξουσιών, διότι κάθε λειτουργία ασκείται και από διαφορετικό φορέα, με την εξαίρεση του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο οποίος μετέχει νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας. Η παράγραφος 3 του παραπάνω άρθρου ορίζει ότι «Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια. Οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού». Αποτελεί θεμέλιο της δικαστικής ανεξαρτησίας το γεγονός ότι μόνο τα δικαστήρια είναι υπεύθυνα για την απονομή της δικαιοσύνης. Γεννάται ωστόσο το ερώτημα κατά πόσο, ακόμη και με τις επιφυλάξεις της παραγράφου αυτής, είναι δυνατόν να κατοχυρωθεί κάθε μορφή ανεξαρτησίας του δικαστή.

Η Δικαιοσύνη, μια τόσο ασαφής όσο και βαθειά έννοια, καλείται να ενσωματωθεί πλήρως στην έννομη τάξη κάθε δημοκρατικού πολιτεύματος, όταν αυτό επιδιώκει ευνομία και εύρυθμη λειτουργία. Για το λόγο αυτό, το Σύνταγμα και γενικότερα το δίκαιο ως σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν κάθε πτυχή ενός συνόλου, κατοχυρώνουν ποικιλοτρόπως την ανεξαρτησία του δικαστή έναντι επιρροών οιασδήποτε μορφής.

2. Διακρίσεις δικαστικής ανεξαρτησίας

2.1. Λειτουργική ανεξαρτησία

Με τον όρο λειτουργική δικαστική ανεξαρτησία αναφερόμαστε στην ανεξαρτησία του δικαστή κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Η λειτουργική ανεξαρτησία έχει στενή νομική έννοια καθώς δεν περιλαμβάνει την ανεξαρτησία του δικαστή όταν αυτός βρίσκεται εκτός του δικαστικού χώρου. Πρόκειται για την προσωπική ανεξαρτησία η οποία θα αναλυθεί παρακάτω.

Όλες οι βαθμίδες Δικαιοσύνης απολαμβάνουν ανεξαρτησία και χαρακτηρίζονται από αυτονομία απέναντι σε υποδείξεις. Το άρθρο 87 §1 Σ είναι επιβεβαιωτικό του άρθρου 26 §3 Σ, διότι θεμελιώνεται πλέον ο φορέας απονομής δικαιοσύνης και επιπρόσθετα κατοχυρώνεται η πλήρης λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών. Η ανεξαρτησία των δικαστηρίων αποτελεί κατοχύρωση όχι μόνο Συνταγματική, αλλά και διεθνή⁴. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η διάταξη του άρθρου 87 §1 Σ θα πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικά για να αποφευχθούν λανθασμένες εντυπώσεις ότι το Σύνταγμα περιέρχεται σε αντίφαση. Η διατύπωση περί ανεξαρτησίας φαινομενικά περιλαμβάνει μόνο τους τακτικούς δικαστές, τα τακτικά δηλαδή δικαστικά μέλη. Ωστόσο, μια στενή γραμματική ερμηνεία τέτοιου είδους αποκλείει επί παραδείγματι τους εισαγγελείς της ποινικής δικαιοσύνης από την αρχή της ανεξαρτησίας. Γι' αυτό το λόγο, στη διάταξη αυτή θα πρέπει να ενταχθεί το σύνολο των δικαστικών υπαλλήλων που συναπαρτίζουν την ελληνική Δικαιοσύνη.

Το πνεύμα του νόμου εν προκειμένω προασπίζει την ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργών έναντι κάθε μορφής εξάρτησης. Ιδιαίτερα σημαντική πτυχή του θέματος αποτελεί η αυτονομία της Δικαιοσύνης ως προς την εκτελεστική λειτουργία, δηλαδή την Κυβέρνηση και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας βάσει της διατάξεως του άρθρου 26 §2 Σ. Η εποπτεία που ασκεί στη διοίκηση της Δικαιοσύνης και τους δικαστικούς λειτουργούς ο Υπουργός Δικαιοσύνης, δεν είναι αντίθετη με τη δικαστική ανεξαρτησία⁵. Ενισχυτικά, η αρχή της νομιμότητας προβλέπει τη μη εξάρτηση του δικαστή από οιονδήποτε παράγοντα πέραν των νόμων και του Συντάγματος (87 §2 Σ). Εξετάζοντάς την σύμφωνα με το *argumentum a contrario*, τούτο συνεπάγεται ότι η Δικαιοσύνη είναι αυτόνομη απέναντι σε εκτελεστική και νομοθετική λειτουργία. Επομένως, πέρα από την εκτελεστική, η Δικαιοσύνη ανεξαρτητοποιείται και απέναντι στη νομοθετική λειτουργία, η οποία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (26 §1 Σ).

Η διαμόρφωση των δομών μιας κοινωνίας και η εξασφάλιση κοινωνικής, δικαιοσύνης, ευρυθμίας συντελείται σε μεγάλο ποσοστό από τη Δικαστική Εξουσία. Η διαπίστωση αυτή λειτούργησε ως εφαλτήριο των αγώνων κάθε Κυβέρνησης να ελέγχει τα

---

⁴ Άρθρο 14 §1 εδ. β' Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα: «Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία έχει απαγγελθεί εναντίον του, καθώς και για αμφισβητήσιμες δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα».

⁵ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, «Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους», Τόμος Β', Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2009, σελ.751. Ενδιαφέρον παρουσιάζει διαπίστωση του ίδιου περί αναγκαιότητας επανεξέτασης του άρθρου 90 §5 Σ, που αφορά την προαγωγή στις θέσεις των προέδρων κλπ. ανωτάτων δικαστηρίων μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.

δικαστήρια μιας χώρας, προκειμένου να νομιμοποιεί κάθε ενέργεια που ενδέχεται να αντιβαίνει στο κοινό περί δικαίου αίσθημα, εξυπηρετεί όμως τα δικά της συμφέροντα. Ωστόσο, ο δικαστής υποχρεούται να κρίνει με βάση όχι μόνο με το κοινό περί δικαίου αίσθημα, αλλά και με το εμφανές και ιστορικό νόημα του κανόνα δικαίου. Ο κίνδυνος για την υπονόμηση του τρόπου απονομής της δικαιοσύνης ελλοχεύει πάντοτε, καθώς ακόμη και η Δικαιοσύνη είναι ένα από τα πολλά όργανα του κράτους, η πλειοψηφία των οποίων βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης.

Η προθυμία της εκτελεστικής εξουσίας να προκαταλάβει και να επηρεάσει το αποτέλεσμα μιας δίκης εμφανίζεται όταν ο κατηγορούμενος έχει προβεί σε ενέργεια η οποία αντιβαίνει σαφώς στις διαμορφωμένες κοινωνικές αντιλήψεις για το δίκαιο, οπότε και η καταδίκη του κατηγορουμένου από την κυβέρνηση βοηθά την τελευταία να καταστεί λαοπρόβλητη. Επιπλέον, το ίδιο συμβαίνει όταν ο κατηγορούμενος είναι ύποπτος για πολιτικά εγκλήματα. Σε κάθε περίπτωση, είτε τα παραπάνω πράγματα συμβαίνουν, είτε παραμένουν στη σφαίρα προθυμίας κάθε κυβέρνησης, οι διατάξεις της ελληνικής-και όχι μόνο- έννομης τάξης έρχονται να αποτρέψουν με ρητή διατύπωση ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Έτσι, η δικαστική ανεξαρτησία απέναντι στην εκτελεστική εξουσία κατοχυρώνεται και στο άρθρο 6 §2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, εφόσον η διάταξη ερμηνευθεί διασταλτικά. Αυτή ορίζει ότι: «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του». Η διάταξη απαγορεύει δηλαδή στον οιονδήποτε να εκφραστεί περί της ενοχής του κατηγορουμένου πριν της εκδόσεως αμετακλήτου αποφάσεως γι' αυτή, διαφορετικά προσβάλλεται το τεκμήριο αθωότητας. Η διάταξη δε θα μπορούσε να αποκλείει από το αντικειμενικό της νόημα και τους πολιτειακούς φορείς και κατ' επέκταση την εκτελεστική λειτουργία, η οποία δε δύναται να παρέμβει με αυτό τον τρόπο στο έργο της Δικαιοσύνης.

Αντιστοίχως, διασφαλίζεται η πολιτική και κομματική ανεξαρτησία των δικαστών ως υποχρέωση που πηγάζει από το άρθρο 29 §3 εδ. α' Σ. «Απαγορεύονται» κατά την προαναφερθείσα διάταξη «οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος στους δικαστικούς λειτουργούς». Έτσι, οι καθ' ύλην αρμόδιοι για την απονομή της δικαιοσύνης λαμβάνουν ίσες αποστάσεις από όλα τα πολιτικά κόμματα και από την Κυβέρνηση, στην οποία η συμμετοχή τους απαγορεύεται από το άρθρο 89 §4 Σ.

Κατ' αναλογία προς τα δικαστήρια, έτσι και οι Διοικητικές αρχές-ορισμένες εξ αυτών-θεωρούνται ανεξάρτητες. Ωστόσο, οι αποφάσεις τους τυγχάνουν του ελέγχου των δικαστηρίων δημιουργώντας έτσι άλλη μια έκφανση δικαστικής ανεξαρτησίας. Η Δικαιοσύνη καλείται σε αυτή την περίπτωση να διαπιστώσει εάν και κατά πόσο η έκδοση μιας Διοικητικής απόφασης είναι σύμφωνη προς τους νόμους και το Σύνταγμα. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2 §8 ν.3051/2002, κατά των εκτελεστών αποφάσεων των ανεξαρτήτων αρχών μπορεί να ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθώς και οι προβλεπόμενες στο Σύνταγμα και τη νομοθεσία διοικητικές προσφυγές. Ένδικο βοηθήματα κατά των αποφάσεων των ανεξαρτήτων αρχών μπορεί να ασκεί και ο κατά περίπτωση αρμόδιος Υπουργός. Οι ανεξάρτητες αρχές έχουν, σύμφωνα με την §9 του ίδιου άρθρου του ίδιου νόμου, την ικανότητα να παρίστανται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις τους⁶. Τα δικαστήρια ελέγχουν, σε τελική ανάλυση, το κατά πόσον η διοίκηση συμμορφώθηκε στους

⁶ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π., σελ.704

νόμους και το Σύνταγμα και δε δεσμεύονται από τις πράξεις της, εάν αυτές προσκρούουν σε ιεραρχικά υπερκείμενες διατάξεις.

Το άρθρο 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει ότι ο έλεγχος των διοικητικών πράξεων και των αποφάσεων της Διοίκησης από μέρους πολιτικών δικαστηρίων διενεργείται παρεμπιπτόντως σε κάθε υπόθεση. Το πολιτικό δικαστήριο εν προκειμένω δε δεσμεύεται να εφαρμόσει κανόνα δικαίου που κατά την κρίση του είναι αντίθετος στους νόμους και το Σύνταγμα. Το δικαστήριο απλώς δεν εφαρμόζει ad hoc τον κανόνα δικαίου, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να τον αποβάλει από το ενιαίο οικοδόμημα της έννομης τάξης.

Η έννοια της δικαστικής ανεξαρτησίας έχει εφαρμογή σε κάθε έκφραση του δικαίου, εφόσον η Δικαιοσύνη παραμένει ανεξάρτητη τόσο απέναντι στην εκτελεστική λειτουργία, όσο και στο επίσης αρμόδιο εκτελεστικό όργανο της πολιτείας, τη Διοίκηση. Απέναντι στη νομοθετική λειτουργία, τα δικαστήρια έχουν στη δικαιοδοτική τους επικράτεια τη δυνατότητα ελέγχου της συνταγματικότητας των εκ της Βουλής ψηφιζόμενων νόμων.

2.1.1. Αρχή της νομιμότητας

Ο δικαστικός λειτουργός καλείται να αποφασίσει με ποιον τρόπο θα πραγματοποιηθεί η υπαγωγή ενός συγκεκριμένου κανόνα δικαίου σε πραγματικά περιστατικά και υποθέσεις. Η εύρεση του κανόνα δικαίου είναι προαπαιτούμενο στάδιο της ερμηνευτικής προσέγγισης που υποχρεούται να εκπονήσει ο δικαστής. Στο επόμενο στάδιο, αυτό δηλαδή της ερμηνείας του κατάλληλου κανόνα, υπεισέρχεται πλέον η αρχή της νομιμότητας, συστατικό στοιχείο της αρχής της δικαστικής ανεξαρτησίας.

Βάσει του άρθρου 87 §2 Σ, ο δικαστής υπόκειται μόνο στους νόμους και στο Σύνταγμα. Η κορυφή της έννομης τάξης, το Σύνταγμα, αλλά και οι παρεπόμενοι νόμοι του κράτους είναι οι βασικοί ρυθμιστές της συμπεριφοράς του δικαστή όταν αυτός βρίσκεται ενώπιον του λειτουργήματος που ασκεί. Υπό αυτή την έννοια, αποτελεί πειθήνιο εφαρμοστή των υπαρχόντων κανόνων δικαίου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι καταργούνται ταυτόχρονα οι προσωπικές του περί δικαίου αντιλήψεις. Με τη συνταγματική κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας επιδιώκεται η αμερόληπτη απονομή της δικαιοσύνης. Η δικαστική ανεξαρτησία αποβλέπει στην κατοχύρωση της αντικειμενικότητας του δικαστή, ώστε να ενισχύσει την πεποίθηση των κοινωνιών του δικαίου ότι η δικαστική εξουσία είναι αμερόληπτη, γεγονός το οποίο αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση λειτουργίας της δικαιοσύνης. Η καθιέρωση

του καθεστώτος της δικαστικής ανεξαρτησίας δεν αποτελεί συνεπώς αυτοσκοπό για την έννομη τάξη ούτε κάποιο προνόμιο που εκχωρείται στους δικαστές, αλλά μέσο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Ως συνταγματικό θεμέλιο της δικαστικής αμεροληψίας έχει προταθεί η αρχή του νόμιμου δικαστή με το σκεπτικό ότι ένας δικαστής που μεροληπτεί δεν είναι νόμιμος⁷. Η ανάλυση αυτής της ακριβόλογης διατύπωσης μάς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι απώτατη επιδίωξη του Συντάγματος είναι η επίτευξη πλήρους αντικειμενικότητας κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων. Η ιδανική αυτή περίπτωση μοιάζει να ήταν η βούληση του συντακτικού νομοθέτη, ο οποίος καθιερώνει ρητά την αρχή του κράτους κοινωνικού κράτους δικαίου στο άρθρο 25§1 εδ.α' Σ. Κράτος δικαίου είναι εκείνο που υποχρεούται να σέβεται την ανθρώπινη αξία και τα συνταγματικά δικαιώματα που την εξειδικεύουν και εγγυάται την παραγωγή του δικαίου κατά ορισμένη διαδικασία και την εφαρμογή του προς όλες τις κατευθύνσεις⁸. Κατά τον ορισμό αυτό, το κράτος δικαίου εφαρμόζει απαρέγκλιτα το συνολικό θετικό δίκαιο της πολιτείας, μέσα από ένα σύνολο κρατικών οργάνων και λειτουργιών τα οποία βασίζονται στις βαθμίδες της Δικαιοσύνης.

Επομένως, ο δικαστής ρυθμίζει τη λειτουργική συμπεριφορά του με γνώμονα την καταστατική αρχή της έννομης τάξης (άρθρο 2§1 Σ), καθώς η δίκαιη δίκη ασφαλώς συμβάλλει στην προστασία της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας, την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου (άρθρο 25§1 εδ. α' Σ) και την αρχή της λειτουργικής ανεξαρτησίας (άρθρο 87§1 Σ).

2.1.2. Συνταγματικότητα των νόμων

Παρόλο που οι τρεις εξουσίες ενός κράτους είναι τυπικά ισοδύναμες μεταξύ τους, ωστόσο το έργο της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας εξαρτάται καταρχήν από τη νομοθετική. Άτυπα, η νομοθετική εξουσία είναι ο κινητήριος τροχός ενός σύγχρονου, δημοκρατικού κράτους δικαίου. Παράλληλα όμως, η δικαστική εξουσία διατηρεί την ανεξαρτησία της απέναντι στη νομοθετική.

Η θέσπιση κανόνων δικαίου με τη μορφή των νόμων εκπονείται από τη Βουλή, σύμφωνα με συγκεκριμένη διαδικασία. Ο κοινός νομοθέτης υποχρεώνεται από το ελληνικό νομικό σύστημα να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός κατά την σύνταξη του νόμου καθώς γνωρίζει ότι το δικαστήριο ελέγχει κάθε έκφανση του δικαίου. Η διάταξη του άρθρου 93 §4 Σ ορίζει ρητά την υποχρέωση του δικαστή να παραβλέψει και να μην

⁷ Μανιώτης Ν. Δημήτριος, «Η συμβολή των συστημάτων διορισμού και ελέγχου των δικαστικών λειτουργών στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας», Θρακικές Νομικές Μελέτες, Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1989, σελ.1 επ.

⁸ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Γενική Συνταγματική Θεωρία», Τόμος Α', Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ.168

εφαρμόσει νόμο που το ουσιαστικό του περιεχόμενο αντίκειται στο Σύνταγμα. Θεσπίζεται δηλαδή άμεσα η αρχή του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων η οποία ενισχύει τη δικαστική ανεξαρτησία απέναντι στη νομοθετική λειτουργία του κράτους. Κατά την ψήφιση ενός νόμου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ελέγχει τη διαδικασία, δηλαδή τα εσωτερικά τυπικά στοιχεία του νόμου. Ελέγχει εάν, για παράδειγμα, τηρήθηκε η διαδικασία κατά την καταρχήν συζήτηση για το νόμο. Τέτοιου είδους διαδικαστικά θέματα ανήκουν στα *interna corporis* της Βουλής και δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της δικαστικής εξουσίας. Αντίθετα, τα εξωτερικά τυπικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα η αναγραφή των αρμόδιων υπουργών στο νομοσχέδιο, ελέγχονται από τα δικαστήρια.⁹ Δεν αφορά το δικαστήριο εάν υπήρχε πλειοψηφία κατά την ψήφιση του νόμου, ωστόσο ακόμη και αυτός ο έλεγχος που σχετίζεται με την προσυπογραφή των υπουργών δεν αποτελεί παρέμβαση στα *interna corporis* ζητήματα της Βουλής.

Η διαπίστωση για την αντισυνταγματικότητα ενός νόμου δεν αρκεί για να μην εφαρμοστεί ο νόμος. Το δικαστικό σύστημα στην Ελλάδα είναι αποκεντρωτικό, που σημαίνει ότι ο έλεγχος της συνταγματικότητας διενεργείται από όλα τα δικαστήρια και κατά την εκδίκαση μιας συγκεκριμένης υπόθεσης το δικαστήριο πρέπει να εφαρμόσει ή να μην εφαρμόσει ψηφισμένο από τη Βουλή νόμο. Κατά την έννοια του αποκεντρωτικού συστήματος, ο έλεγχος διενεργείται κατ' ένσταση. Μόνο στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης δικαστικής διαφοράς μπορεί το δικαστήριο να αποφασίσει για τη συνταγματικότητα ή μη ενός νόμου. Αντικείμενο μιας δίκης δεν μπορεί να είναι η συνταγματικότητα ενός κανόνα δικαίου. Με την ευκαιρία της υπόθεσης εξετάζεται και η συμφωνία του νόμου, που αντικρίζει ο δικαστής, με το Σύνταγμα. Εάν διαπιστωθεί ασυμφωνία του νόμου με υπερκείμενη διάταξη, τότε ο δικαστής υποχρεούται κατά το Σύνταγμα να μην εφαρμόσει το συγκεκριμένο νομοθέτημα. Σε καμία περίπτωση το δικαστήριο δε δύναται να διαγράψει, να αποβάλει, να απενεργοποιήσει πλήρως το νόμο, καθώς αυτό θα ήταν σε αντίθεση με την αρχή διάκρισης των εξουσιών. Απλούστατα, ο δικαστής, παρεμπιπτόντως κρίνοντας τη συνταγματικότητα του νόμου, δεν τον εφαρμόζει εν προκειμένω.

Παρόλο που το ελληνικό σύστημα ελέγχου είναι, όπως αναφέρθηκε, αποκεντρωτικό, υπάρχει ειδική πρόβλεψη του άρθρου 100Σ, όπου δίνεται λύση σε ενδεχόμενες αντιδικίες δικαστηρίων για τη συνταγματικότητα ενός νόμου. Βάσει του άρθρου 100 §1 περ.1: «Συνιστάται Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο στο οποίο υπάγονται:...ε) Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου». Υπό το φως της διάταξης αυτής, γίνεται αντιληπτό ότι ο συντακτικός νομοθέτης έχει θεσπίσει όρια στον έλεγχο της αντισυνταγματικότητας. Το αποκεντρωτικό σύστημα αυτόματα συνεπάγεται ότι κάθε δικαστήριο μπορεί να εκδίδει διαφορετική απόφαση σχετικά με έναν νόμο και να μη δεσμεύεται από την απόφαση κάποιου άλλου δικαστηρίου. Προκειμένου να αποφευχθούν τέτοιες συγχύσεις, το ΑΕΔ έρχεται να αποφασίσει δεσμευτικά *erga omnes*. Το ΑΕΔ έχει τη δυνατότητα να μετατρέψει τον

---

⁹ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π., σελ. 407 επ.

παρεμπιπτόντα χαρακτήρα μιας απόφασης για την αντισυνταγματικότητα ενός νόμου σε κύριο.¹⁰

Θα ήταν εκτός πραγματικότητας να μιλά κανείς χωρίς παραδείγματα, γι' αυτό και παρατίθεται ένα ιδιαίτερα πρόσφατο παράδειγμα. Ο ν. 3758/2009 αφορά την ενημέρωση οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του νόμου θεσπίστηκε έκτακτη εφάπαξ οικονομική εισφορά για τους φορολογουμένους. Στις 21/12/2009 κρίθηκε αντισυνταγματική η πρόβλεψη νόμου¹¹, καθώς θεωρείται ότι αντίκειται στο άρθρο 78 §2 Σ, αφού σύμφωνα με αυτό «Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε». Τον τελικό λόγο για τη συγκεκριμένη υπόθεση θα τον έχει το ΣτΕ.

Παρατηρούμε έτσι ότι η δικαστική λειτουργία παραμένει διαρκώς ανεξάρτητη από τη νομοθετική μέσω της αρχής της συνταγματικότητας. Παρά δηλαδή το γεγονός ότι η Βουλή ψήφισε και έθεσε σε ισχύ το συγκεκριμένο νόμο, το δικαστήριο καλείται παρεμπιπτόντως να εξετάσει εάν η διάταξη νόμου συμφωνεί με το γράμμα και το πνεύμα του Συντάγματος. Το δικαστήριο ανεμπόδιστο, ανεξάρτητο, χωρίς να λογοδοτεί παρά μόνο στη θεμελιώδη αρχή της Δικαιοσύνης, αίρει κάθε αδικία, κάθε πράξη της πολιτείας και των επίσημων φορέων που συνιστά καταστρατήγηση του Συντάγματος.

2.2. Προσωπική ανεξαρτησία

Η ουσιαστική ή αλλιώς λειτουργική ανεξαρτησία θα ήταν πρακτικά ανέφικτο να επιτευχθεί, εάν δεν υπήρχε ένα πλήθος συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν την προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών. Είναι αυτονόητο ότι για να προστατευθεί ο χώρος της Δικαιοσύνης από σφάλματα και εκτροπές ο ίδιος ο δικαστής οφείλει σαν προσωπικότητα να νιώθει ανεξάρτητος, μακριά από επιρροές και αυθαιρεσίες.

---

¹⁰ Μανιώτης Ν. Δημήτριος, ό.π., σελ.18

¹¹ ΔΠρΑθ 18440/2009. Στο παράρτημα παρατίθεται άλλο ένα νομολογιακό παράδειγμα, όπου το δικαστήριο όντας ανεξάρτητο ελέγχει τη συνταγματικότητα των νόμων. (ΣτΕ 3536/2009, Δ' Τμήμα, 7μ)

Η κατοχύρωση της προσωπικής ανεξαρτησίας έχει να κάνει κυρίως με ρυθμίσεις διορισμού και διατήρησης της θέσης του δικαστή. Η ευθυκρισία, η αμεροληψία και η διάθεση του δικαστή να κρίνει αδέκαστα είναι σύνθετες έννοιες που προκύπτουν όταν ο δικαστής είναι ισχυρός απέναντι στην πολιτική και κυβερνητική εξουσία. Έτσι, τα στοιχεία που ενισχύουν την απαραίτητη για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης προσωπική ανεξαρτησία του δικαστή είναι τα εξής:

α) Διορισμός δικαστικών λειτουργών: Το Σύνταγμα στο άρθρο 88 §1 ορίζει ότι ο διορισμός των δικαστικών λειτουργών πραγματοποιείται με έκδοση προεδρικού διατάγματος και με βάση τα προσόντα που ο νόμος ορίζει. Σύμφωνα με το πνεύμα της συνταγματικής αυτής διάταξης είναι και το άρθρο 34 §1 του Κώδικα Οργανισμού των Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (ΚΟργΔικ), το οποίο ορίζει ότι ο διορισμός οριστικοποιείται αφού προηγηθεί ο έλεγχος των προσόντων και της διαδικασίας που προβλέπονται από τις διατάξεις του Κώδικα.

Θεωρήθηκε απαραίτητο ο διορισμός των δικαστικών λειτουργών να πληροί κάθε κριτήριο αξιοκρατίας προκειμένου να διασφαλιστεί ήδη σε ένα πρώτο επίπεδο η προσωπική ανεξαρτησία. Ο δικαστής θα γνωρίζει ότι εφόσον διορίστηκε με αξιοκρατικά κριτήρια πρέπει να εκπληρώνει με αντικειμενικότητα το έργο του. Σε αντίθετη περίπτωση, ο δικαστής ευκολότερα ενδίδει στις πιέσεις οργάνων που εγγυήθηκαν το διορισμό του και φαίνεται προθυμότερος να εκτελέσει τις εντολές τους. Η κατάκτηση όμως της θέσης του δικαστικού λειτουργήματος –διότι πρόκειται περί λειτουργήματος και όποιος το αμφισβητεί, σφάλλει- με γνώμονα τα προσόντα του υποψηφίου, αυτομάτως δίνει στον δικαστή τη δύναμη να αποδίδει δικαιοσύνη τηρώντας απαρέγκλιτα τους νόμους, ενσωματώνοντας την πραγματικότητα στους γραπτούς κανόνες δικαίου και κυρίως να αποφασίζει με καθαίο νου αφοσιωμένος στην αρχή της Δικαιοσύνης.

β) Ισοβιότητα: Η ισοβιότητα διακρίνεται από τη μονιμότητα σε ένα σημείο. Ο μόνιμος δημόσιος υπάλληλος, για παράδειγμα, μπορεί να βρεθεί εκτός του υπαλληλικού σώματος εάν για οποιονδήποτε λόγο καταργηθεί η αντίστοιχη θέση στην οποία απασχολείται μέχρι τότε (103 §4 εδ.α' Σ). Αντιθέτως, η ισοβιότητα δεν επιτρέπει στην πολιτεία να καταργήσει τη θέση ενός δικαστικού λειτουργού διότι αυτός έχει οριστεί ισόβιος δικαστικός λειτουργός.

Το άρθρο 88 §1 Σ κατοχυρώνει τον ισόβιο χαρακτήρα του δικαστικού λειτουργήματος, γεγονός που δίδει στους δικαστικούς λειτουργούς τη βεβαιότητα άσκησης του επαγγέλματός τους. Κατ' εξαίρεση, παύση των καθηκόντων τους μπορεί να στοιχειοθετηθεί, εφόσον συντρέχει μία εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 88 §4 Σ περιπτώσεων. Σύμφωνα με αυτό: «Οι δικαστικοί λειτουργοί μπορούν να παυθούν μόνο ύστερα από δικαστική απόφαση, εξαιτίας ποινικής καταδίκης ή για βαρύ πειθαρχικό παράπτωμα ή ασθένεια ή αναπηρία ή υπηρεσιακή ανεπάρκεια, που βεβαιώνονται όπως νόμος ορίζει και αφού τηρηθούν οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 93».

Με επιπρόσθετη την §5 του ίδιου άρθρου, ισοβιότητα σημαίνει πρακτικά ότι οι δικαστικοί λειτουργοί αποχωρούν από το δικαστικό σώμα αφ ης στιγμής

συμπληρώσουν το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους. Ο συντακτικός νομοθέτης ορίζει, ωστόσο, ότι σχετικά με τους δικαστικούς λειτουργούς που κατέχουν βαθμό ανώτερο από αυτόν του εφέτη και του αντεισαγγελέα εφετών, η αποχώρηση γίνεται μετά τη συμπλήρωση του εξηκοστού έβδομου έτους της ηλικίας τους.

γ) Ασυμβίβαστα: Όπως οι πολιτικοί, έτσι και οι δικαστικοί λειτουργοί εργάζονται υπό καθεστώς ασυμβίβαστου του επαγγέλματος που ασκούν με οποιοδήποτε άλλο επάγγελμα. Η προσωπική ανεξαρτησία βρίσκει για άλλη μια φορά την εφαρμογή της στην αρχή του ασυμβίβαστου, καθώς ο δικαστικός λειτουργός οφείλει να είναι απόλυτα αφοσιωμένος στο ύψιστο λειτούργημα που επιτελεί.

Το άρθρο 89Σ υποχρεώνει τους δικαστικούς λειτουργούς να παραμένουν αναπόσπαστοι στην άσκηση του επαγγέλματός τους. Κορυφαίες διατάξεις του ασυμβίβαστου είναι οι §§3,4 του ίδιου άρθρου, σύμφωνα με τις οποίες απαγορεύεται η συμμετοχή των δικαστικών στη διοίκηση γενικότερα και στην Κυβέρνηση ειδικότερα. Μάλιστα, η διάταξη που αφορά τη μη συμμετοχή στην Κυβέρνηση αποτελεί άλλη μία ταυτόχρονη κατοχύρωση προσωπικής καθώς και λειτουργικής ανεξαρτησίας απέναντι στην εκτελεστική λειτουργία.

Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται, βάσει της διατάξεως της §2, να συμμετέχουν ως μέλη στην Ακαδημία Αθηνών και σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι). Επιπλέον, το ίδιο το Σύνταγμα ορίζει στην §3 εδ.β ότι «Καθήκοντα σχετικά με την εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργών θεωρούνται δικαστικά», προκειμένου να αποφευχθεί παρερμηνεία ότι πρόκειται περί διοικητικών καθηκόντων, γεγονός που θα συνιστούσε εσωτερική αντίφαση της βούλησης του συντακτικού νομοθέτη.

δ) Υπηρεσιακές μεταβολές: Τα σχετικά με την εξέλιξη και τις υπηρεσιακές μεταβολές της οργανικής θέσης των δικαστικών λειτουργών ορίζονται στο άρθρο 90 του Συντάγματος.

Εξ αρχής τονίζεται ότι οι προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις των δικαστικών λειτουργών ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα. Αν και το άρθρο 88 §6 Σ ορίζει ότι οι μετατάξεις απαγορεύονται, εντούτοις προβλέπονται κάποιες εξαιρέσεις στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου. Για τις προαναφερθείσες μεταβολές απαιτείται απόφαση ανώτατου δικαστικού συμβουλίου.

Το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο αποφασίζει για τις μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών λειτουργών. Όταν το θέμα για το οποίο πρόκειται να αποφασίσει το συμβούλιο αφορά την πολιτική ή την ποινική δικαιοσύνη, τότε σε αυτό μετέχουν ο Εισαγγελέας και δύο Αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου. Για τη διοικητική δικαιοσύνη και το Συμβούλιο Επικρατείας μέλος ορίζεται επιπλέον ο Γενικός Επίτροπος Επικρατείας, ενώ στο συμβούλιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου μετέχει και ο Γενικός Επίτροπος που υπηρετεί σε αυτό.

Κάτι που πρέπει να επισημανθεί με ιδιαίτερη προσοχή είναι η παρεμβολή του Υπουργού Δικαιοσύνης. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 90 σημειώνεται ότι εάν ο αρμόδιος εν προκειμένω υπουργός διαφωνεί με κάποια απόφαση του ανώτατου δικαστικού συμβουλίου, έχει δικαίωμα να παραπέμψει το ζήτημα στην ολομέλεια του οικείου ανώτατου δικαστηρίου. Βέβαια, η απόφαση που θα εκδοθεί είναι δεσμευτική για τον ίδιο και καμία περαιτέρω παρέμβαση δεν επιτρέπεται.

Καθ' όλα αντίθετη με την έννοια της προσωπικής ανεξαρτησίας των δικαστών είναι η τελευταία αυτή ρύθμιση, η οποία φαίνεται ότι δίνει το δικαίωμα στην εκτελεστική εξουσία να παρεμβαίνει έστω και ελάχιστα στο διορισμό των δικαστικών λειτουργιών των ανώτατων δικαστηρίων της χώρας. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης έχει την ευχέρεια χάρη στη διάταξη αυτή να διορίζει πρόσωπα που πρόσκεινται, ή ακόμη και διατίθενται ευνοϊκά υπέρ του κυβερνώντος κόμματος. Αποτέλεσμα είναι ο διορισμός λειτουργιών που στρεβλώνουν το αληθινό νόημα της Δικαιοσύνης καθώς εκτελούν κυβερνητικές εντολές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Η αξιοκρατία στο χώρο των δικαστηρίων υποχωρεί και η Κυβέρνηση είναι σε θέση να ελέγχει τις δικαστικές αποφάσεις που αφορούν το κοινωνικό σύνολο.

2.2.1. Ευθύνη των δικαστικών λειτουργιών

Η θεμελιώδης αρχή της προσωπικής δικαστικής ανεξαρτησίας διακρίνεται από σχετική οριοθέτηση. Η δράση των δικαστικών λειτουργιών δε θα μπορούσε να παραμένει ανεξέλεγκτη, αφ ης στιγμής οφείλουν να είναι αφοσιωμένοι στη Δικαιοσύνη.

Στους δικαστικούς λειτουργούς ασκείται πειθαρχική εξουσία κατά διαδικασία που προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα στο άρθρο 91. Έτσι, βάσει της §1, ο Υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να εγείρει πειθαρχική αγωγή εναντίον των δικαστικών λειτουργιών που έχουν βαθμό από αρεοπαγίτη ή αντιστασιαγγελέα του Αρείου Πάγου και πάνω. Η πειθαρχική εξουσία δηλαδή ασκείται από ανώτατο πειθαρχικό συμβούλιο κατόπιν αγωγής του Υπουργού, όπως νόμος ορίζει. Στην §2 του ίδιου άρθρου δίνεται με σαφήνεια η σύνθεση του Ανωτάτου Πειθαρχικού Συμβουλίου. Συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως Πρόεδρό του, από δύο Αντιπροέδρους ή συμβούλους της Επικρατείας, δύο Αντιπροέδρους του Αρείου Πάγου ή αρεοπαγίτες, δύο Αντιπροέδρους ή συμβούλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου και δύο τακτικούς καθηγητές νομικών σχολών της χώρας. Εάν η πειθαρχική δίωξη αφορά μέλη του Συμβουλίου Επικρατείας, προεδρεύει ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου. Για τους υπόλοιπους βαθμούς των δικαστικών λειτουργιών το συμβούλιο που συγκροτείται περιλαμβάνει τακτικούς δικαστές. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις των πειθαρχικών συμβουλίων δεν προσβάλλονται στο Συμβούλιο Επικρατείας.

Στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων τους, οι δικαστικοί λειτουργοί ενδέχεται να υποπέσουν στο παράπτωμα της κακοδικίας, δηλαδή σε πράξεις ή παραλείψεις που ζημιώνουν τους συμμετέχοντες σε μία δίκη (ενάγοντες και εναγομένους). Ως μέσο αποκατάστασης της ζημίας που υπέστησαν οι διάδικοι, το Σύνταγμα παρέχει τη δυνατότητα έγερσης αγωγής κακοδικίας χωρίς την προαπαιτήση έκδοση κάποιας σχετικής άδειας (99 §3 Σ). Για την εκδίκαση της διαφοράς αυτής μεταξύ του δικαστικού λειτουργού και του ζημιωθέντος συγκροτείται ειδικό δικαστήριο με σύνθεση που ορίζεται στις §§1-2 του ίδιου άρθρου. Τα μέλη του δικαστηρίου επιλέγονται κάθε χρόνο με κλήρωση βάσει των διατάξεων του άρθρου 2 του ν. 693/1977. Σε καμία περίπτωση δε δύναται το ειδικό δικαστήριο που συστήνεται κατόπιν αιτήσεως αγωγής κακοδικίας να ανατρέψει την ήδη εκδομένη δικαστική απόφαση. Η κατεύθυνση που δίνει ο κοινός νομοθέτης αποσκοπεί στην παροχή έννομης προστασίας ενάντια σε ενδεχόμενη αυθαιρεσία της δικαστικής λειτουργίας και όχι σε αναίρεση της απόφασης. Διαφαίνεται επομένως ότι η βούληση του νομοθέτη είναι αφενός να προστατέψει το δικαστή, αφετέρου να παράσχει στο διάδικο την ελευθερία να αμφισβητήσει την αντικειμενική υπόσταση της απόφασης. Κατά το άρθρο 6 §1 του ν.693/1977, στοιχειοθετείται ευθύνη των δικαστών για κακοδικία, εάν από δόλο ή βαριά αμέλεια πραγματοποιηθεί παράβαση δεοντολογίας και καθηκόντων κατά την άσκηση του λειτουργήματος ή αν συντρέχει περίπτωση αρνησιδικίας¹². Κατά την κακοδικία, ο δικαστής υπέχει αστική ευθύνη.

Οι παραβάσεις που σημειώνονται κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων ρυθμίζονται από τις διατάξεις που ήδη αναφέρθηκαν. Για τα αδικήματα που διαπράττονται πέρα από το πλαίσιο αυτό, δηλαδή για όλες τις πράξεις ή παραλείψεις εκτός καθηκόντων, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για κάθε φυσικό πρόσωπο. Στην ιδιωτική του ζωή, ο δικαστικός λειτουργός δεν απολαμβάνει κάποιου είδους ασυλία ή ακαταδίωκτου. Μάλιστα, η ποινική ευθύνη των δικαστών προβλέπεται και σε ειδικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα στα άρθρα 235 επόμενα. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η δωροδοκία δικαστή, λόγου χάριν, έχει να κάνει με την άσκηση των καθηκόντων του, γι' αυτό και σε αυτές τις περιπτώσεις προβλέπεται ποινική ευθύνη και όχι αστική, όπως στην περίπτωση κακοδικίας. Τα παραπτώματα που ορίζονται στον Ποινικό Κώδικα είναι σαφώς βαρύτερα από αυτά που μπορούν να υποκινήσουν αγωγή κακοδικίας, ακριβώς επειδή για τα παραπτώματα κακοδικίας προβλέπεται αστική ευθύνη.

Επιπροσθέτως, λόγω της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας από το Κράτος, το τελευταίο δεν ευθύνεται σε αποζημίωση όταν οι δικαστές ασκούν κάθε άλλο καθήκον εκτός από διοικητικό. Στα πλαίσια της άσκησης των καθηκόντων, η απόφαση πολιτικού ή ποινικού δικαστηρίου που γεννά αξίωση αποζημίωσης εκ μέρους του διαδίκου, δε γεννά αξίωση αποζημίωσης κατά του Κράτους. Τούτο συμβαίνει μόνο όταν οι δικαστές ασκούν διοικητικά καθήκοντα. Έτσι, το κράτος έχει αστική ευθύνη να αποζημιώσει τον ζημιωθέντα.

---

¹² Μανιώτης Ν. Δημήτριος, ό.π., σελ.32-34

2.3. Ενδοδικαστική ανεξαρτησία

Το δικαστήριο διατηρεί την ανεξαρτησία του έναντι κάθε φορέα, έναντι κάθε άλλης λειτουργίας και εξουσίας. Ταυτόχρονα, το ίδιο συμβαίνει και εντός των κόλπων της Δικαιοσύνης, μέσα σ' ένα χώρο όπου το κάθε δικαστήριο διατηρεί την αυτονομία του. Πολλοί διατείνονται ότι η διάρθρωση του κορμού της Δικαιοσύνης δεν αφήνει περιθώρια για ενδοδικαστική ανεξαρτησία, καθώς η ύπαρξη βαθμίδων στα ελληνικά δικαστήρια δεσμεύει τα κατώτερα να υπακούουν στα ανώτερα. Ωστόσο, τα ανώτερα δικαστήρια δεν μπορούν να επιβάλλουν την απόφασή τους *ex officio*¹³.

Κατά την εκδίκαση μιας συγκεκριμένης υπόθεσης είναι δυνατό να προκύψουν ζητήματα που κατ' αρμοδιότητα ανήκουν σε δικαστήριο άλλης δικαιοδοσίας. Για παράδειγμα, ενδέχεται στα πλαίσια μιας αστικής δίκης να πρέπει να εξεταστεί ζήτημα που εμπίπτει σε ένα διοικητικό δικαστήριο. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται παρεμπιπτόντως, δηλαδή το δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα επειδή ανέκυψε κατά τη διάρκεια της δίκης. Σχετική διάταξη είναι το άρθρο 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το οποίο ορίζει ότι τα πολιτικά δικαστήρια απαγορεύεται να επεμβαίνουν σε διοικητικές διαφορές ή υποθέσεις που υπάγονται σε διοικητικά δικαστήρια ή αρχές, όπως επίσης απαγορεύεται τα διοικητικά δικαστήρια ή αρχές να επεμβαίνουν σε διαφορές ή υποθέσεις του ιδιωτικού δικαίου και επιτρέπεται μόνο η εξέταση των ζητημάτων που ανακύπτουν παρεμπιπτόντως¹⁴. Σε αναλογία είναι η διάταξη του άρθρου 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999). Παρεμπίπτον είναι τόσο κάθε ζήτημα που επηρεάζει την πρόοδο της διοικητικής δίκης και την εν γένει διαδικασία και για το οποίο δικαιοδοσία να αποφασίσει έχει το κρίνον διοικητικό δικαστήριο όσο και κάθε άλλο ζήτημα, το οποίο είναι δυνατόν να ασκήσει επιρροή στην κρίση του δικαστή κατά την εξέταση της κύριας υπόθεσης, για το οποίο αρμοδιότητα να αποφασίσει έχει άλλο δικαστήριο¹⁵. Η κρίση παρεμπιπτόντων ζητημάτων φαίνεται να συμβάλλει στη γενικότερη αρχή της ενδοδικαστικής ανεξαρτησίας, αφού το δικαστήριο μπορεί να κρίνει ένα ζήτημα που δεν ανήκει στην αρμοδιότητά του, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθότητα της δικαστικής απόφασης.

Εξαιρέσεις προβλέπονται στις εξής περιπτώσεις:

- Άρθρο 100 §1 περ. δ'-στ' Σ: Η αρχή της ενδοδικαστικής ανεξαρτησίας θα προκαλούσε σύγχυση στο ελληνικό κράτος, δεδομένου ότι κάθε δικαστήριο θα μπορούσε να εκδίδει απόφαση διαφορετική προς την απόφαση έτερου δικαστηρίου. Μάλιστα, πρόβλημα ικανό να δημιουργήσει δικαστική ασυδοσία

¹³ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, «Οργάνωση και Λειτουργία του κράτους», Τόμος Β', Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2009, σελ.751

¹⁴ Βλ. επίσης άρθρο 1 ΚΠολΔ: «Στη δικαιοδοσία των τακτικών πολιτικών δικαστηρίων ανήκουν: α) οι διαφορές του ιδιωτικού δικαίου, εφόσον ο νόμος δεν τις έχει υπαγάγει σε άλλα δικαστήρια, β) οι υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας που ο νόμος έχει υπαγάγει σ' αυτά, γ) οι υποθέσεις δημοσίου δικαίου που ο νόμος έχει υπαγάγει σ' αυτά».

¹⁵ Μαρινάκης Παρασκευάς, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο», Νομική Βιβλιοθήκη, 5^η έκδοση, Αθήνα 2005, σελ. 90-91

(και όχι ελευθερία) θα υπήρχε στην περίπτωση που οι αποφάσεις ήταν αντίθετες μεταξύ τους, επομένως δε θα ήταν δυνατή η ρύθμιση της δικαστικής εκκρεμότητας. Έτσι, ο συντακτικός νομοθέτης έρχεται να θεμελιώσει ως καθολικό και ισχυρό, εναντίον όλων, διακανονιστή το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Οι αποφάσεις του έχουν δύναμη απέναντι σε κάθε δικαστήριο. Με τις αποφάσεις του δίνεται τέλος στη διαμάχη που ενδεχομένως έχει προκύψει μεταξύ ΣΤΕ και διοικητικών δικαστηρίων με τα αστικά και ποινικά ή μεταξύ Ελεγκτικού Συνεδρίου και οποιουδήποτε άλλου δικαστηρίου (περ. δ'), μεταξύ ΣΤΕ, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου για τη συνταγματικότητα ενός νόμου (περ. ε') και εν γένει μεταξύ των δικαστηρίων για το αν μπορούν ορισμένοι κανόνες διεθνούς δικαίου να χαρακτηριστούν ως γενικά παραδεδεγμένοι κανόνες (περ. στ').

- Ανάμειξη ανώτερου δικαστηρίου: Σε περίπτωση που ύστερα από άσκηση ένδικου μέσου ανώτερο δικαστήριο (π.χ. Ολομέλεια Αρείου Πάγου) αναμειχθεί σε υπόθεση που εκδικάζεται από κατώτερο, τότε η απόφαση του ανώτερου δικαστηρίου καθίσταται δεσμευτική έναντι του κατώτερου.
- Δεδικασμένο: Τα άρθρα 321-333 ΚΠολΔ είναι σχετικά με τις αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων που αποτελούν δεδικασμένο. Αυτές οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές έναντι των υπόλοιπων δικαστηρίων διαφορετικής δικαιοδοσίας. Το άρθρο 5 §2 ΚΔΔ και η §1 του ίδιου άρθρου ρυθμίζουν τα συναφή.

3. Δημοσιότητα και δικαστική ανεξαρτησία

Ίσως μία από τις πιο απτές αποδείξεις της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης σε μια ευνομούμενη πολιτεία, είναι η αρχή της δημοσιότητας κατά τη διάρκεια της δίκης. Η αρχή αυτή είναι ενσωματωμένη στην ελληνική έννομη τάξη καθώς υπάρχει η συνταγματική πλέον κατοχύρωση του άρθρου 93 Σ.

Το δικαστήριο οφείλει να συνεδριάζει δημόσια, σύμφωνα με την §2 του ίδιου άρθρου. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι στην αίθουσα συνεδριάσεων του δικαστηρίου μπορεί να εισέλθει οιοσδήποτε επιθυμεί να παρακολουθήσει τη δίκη. Κανείς έλεγχος δε διενεργείται για το αν είναι κάποιος σχετικός με την υπόθεση. Το δικαστήριο εκπληρώνει με αμεροληψία το έργο του, γι' αυτό και δεν έχει ενδοιασμούς να λαμβάνει αποφάσεις ενώπιον δικαστηρίου. Μάλιστα, όχι μόνο η συνεδρίαση, αλλά και η έκδοση της απόφασης υπόκεινται υποχρεωτικά στην αρχή της δημοσιότητας (93 §3 Σ).

Εξαιρέσεις από τη δημοσιότητα ορίζει η ίδια διάταξη. Σε περίπτωση που το δικαστήριο κρίνει ότι η δημοσιότητα είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων, τότε μπορεί με απόφασή του να άρει τη δημοσιότητα και να αποκλείσει την παρακολούθηση της δίκης. Το πνεύμα του νόμου συνεπάγεται εν προκειμένω ότι αποκλείονται οι τρίτοι και όχι οι σχετικοί με την υπόθεση (μάρτυρες, δικηγόροι, διερμηνείς, νόμιμοι αντιπρόσωποι ανηλίκων). Επιπλέον εξαίρεση αποτελεί το άρθρο 96 §3 Σ. Η διάταξη αυτή αφορά τα τακτικά ποινικά δικαστήρια, τα οποία προκειμένου για εκδίκαση υποθέσεων ανηλίκων, διαθέτουν τη δυνατότητα να μην εφαρμόσουν το άρθρο 93 §2-3 Σ. Πράγματι, ο κοινός νομοθέτης εξειδικεύοντας τον συνταγματικό κανόνα, προβλέπει στο άρθρο 329 §1 εδ. β' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τη δυνατότητα άρσης της δημοσιότητας¹⁶. Η δυνατότητα άρσης της δημοσιότητας ρυθμίζεται και από τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας στο άρθρο 113 §2, αλλά και στο άρθρο 6 §1 εδ. β' ΕΣΔΑ. Μάλιστα, στον τελευταίο κανόνα δικαίου, προστίθεται ως λόγος ο κίνδυνος να πληγεί η δημόσια τάξη και ασφάλεια, όπως και η πιθανή βλάβη των συμφερόντων της Δικαιοσύνης.

Ο χαρακτηρισμός της δικαστικής λειτουργίας ως ανεξάρτητης δε θα έβρισκε πρόσφορο έδαφος εάν δεν συμπληρωνόταν από την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη της τη μειοψηφία μέσα σε ένα δικαστήριο. Το δικαστήριο δημοσιεύει όχι μόνο την απόφασή του, αλλά και τη γνώμη της μειοψηφίας, σύμφωνα με το άρθρο 93 §3 εδ. γ'-δ'. Ο κοινός νομοθέτης ορίζει τη διαδικασία καταχώρησης της μειοψηφίας στα πρακτικά.

Με τον όρο δημοσιότητα, ασφαλώς, δε νοείται μόνο η ακώλυτη παρακολούθηση μιας δίκης, αλλά και η συμμετοχή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) σε αυτή. Η εξέλιξη της κοινωνίας και η ταυτόχρονη «επανάσταση» στον τεχνολογικό τομέα οδήγησε στην κυριαρχία των ΜΜΕ στην κοινωνική ζωή, ώστε να μπορούμε χωρίς πολλές επιφυλάξεις να τα εξομοιώνουμε με μια «τέταρτη εξουσία». Η επίδραση που ασκούν στο κοινό είναι δραματική και συχνά είναι η πηγή συνδιαμόρφωσης της κοινής γνώμης. Με ρόλο περισσότερο κατευθυντήριο και λιγότερο ενημερωτικό, τα ΜΜΕ έχουν τη δύναμη να ανατρέπουν πάγιες κοινωνικές αντιλήψεις, να συνθλίβουν αντιδράσεις που δε συνάδουν με τα συμφεροντολογικά τους κριτήρια.

Από το σχολιασμό των ΜΜΕ δε θα μπορούσε να εκλείπει ένα δυναμικά εξελισσόμενο κομμάτι της δημοκρατίας μας, η δικαστική λειτουργία. Πράγματι, με λύπη διαπιστώνεται ότι το τεκμήριο αθωότητας (άρθρο 6 §2 ΕΣΔΑ) πλήττεται ουκ ολίγες φορές από τη λεγόμενη «τέταρτη εξουσία». Η συνήθης παράβαση του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας συνίσταται στην έκφραση καθενός δημοσίου προσώπου περί ενοχής ή αθωότητας του κατηγορουμένου πριν της εκδόσεως αμετακλήτου αποφάσεως από τη Δικαιοσύνη. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται εσφαλμένες και παραπλανητικές εντυπώσεις στην κοινή γνώμη, γεγονός που στην ουσία αποτελεί τυπική υποκατάσταση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων. Σύμφωνη

---

¹⁶ Η διάταξη έχει ως εξής: «Η συζήτηση στο ακροατήριο, καθώς και η απαγγελία της απόφασης, γίνονται δημόσια σε όλα τα ποινικά δικαστήρια, και επιτρέπεται στον καθένα να παρακολουθεί ανεμπόδιστα τις συνεδριάσεις. Απαγορεύεται όμως η παρουσία στο ακροατήριο προσώπων που κατά την ελεύθερη κρίση εκείνου που διευθύνει τη συζήτηση δεν συμπλήρωσαν το 17^ο έτος της ηλικίας τους». Σχετική διάταξη είναι επίσης το άρθρο 330 ΚΠΔ.

με τη δημοσιότητα είναι επομένως και η αξίωση των ΜΜΕ να καλύπτουν δημοσιογραφικά τις δικαστικές υποθέσεις. Σε πρώτο επίπεδο, συμβάλλει περαιτέρω στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας καθώς ο δικαστής είναι πολύ προσεκτικότερος κατά την έκδοση της απόφασης. Σε δεύτερο επίπεδο, εντούτοις, φαίνεται ότι καθίσταται φορτικό και δυσχερές το φαινόμενο να ελέγχεται συνεχώς ο δικαστής από τηλεοπτικά συνεργεία. Έτσι, γίνεται κατανοητό ότι η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας κατοχυρώνεται πληρέστερα με τη διάταξη του άρθρου 10 ΕΣΔΑ, η οποία στην §1 θεμελιώνει την ελευθεροτυπία και την ελευθερία γνώμης και έκφρασης και στην §2 δίνει το δικαίωμα στο δικαστή να περιορίσει τις ελευθερίες αυτές, προκειμένου για τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής λειτουργίας.

4. Προβληματισμοί σχετικά με την αμεροληψία των δικαστικών λειτουργιών

Η σωστή λειτουργία ενός δημοκρατικά κατοχυρωμένου πολιτεύματος στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη θεμελιώδη αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας. Ο δικαστής καλείται να αποδώσει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντικειμενικότητα πλήρη δικαιοσύνη. Φυσικά, η πλήρης αμεροληψία -ακόμη και ως απλός όρος- ακούγεται μάλλον μεγαλεπήβολη, ωστόσο πρέπει να νοηθεί στο πλαίσιο της δυνατότητας του ανθρώπου να κρίνει αμερόληπτα το εν λόγω πρόβλημα.

Η απονομή δικαιοσύνης διενεργείται από δικαστές οι οποίοι ασφαλώς κατέχουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις νομικές γνώσεις που απαιτούνται για την επίλυση ενός ζητήματος. Η φοίτηση σε κάποια Νομική Σχολή θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να μπορέσει ο δικαστής να απονείμει δικαιοσύνη. Εντούτοις, φαίνεται ότι δεν αρκεί απλώς και μόνο η κατοχή νομικών γνώσεων για να καταλήξει ο δικαστής σε ορθό συμπέρασμα. Ο δικαστής οφείλει να υπαγάγει τα πραγματικά περιστατικά στον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου. Πέρα από την ερμηνεία του κανόνα, η ενσωμάτωση της πραγματικότητας σε αυτόν είναι ο ασφαλέστερος δρόμος ώστε να μην υποπίπτει η δικαιοσύνη σε λογικά άλματα και σφάλματα, τα οποία καταλήγουν σε ζημία των διαδίκων. Το σφάλμα που δημιουργείται από λανθασμένη κρίση του δικαστή βλάπτει συλλήβδην το κοινωνικό σύνολο εφόσον διαταράσσονται έννομες

σχέσεις που σε άλλη εφαρμογή τους αντιμετωπίζονται από την κοινωνία ως αποδεκτές. Αν και οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν αποτελούν κανόνες δικαίου, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από τους ερμηνευτές των νόμων και παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση νέων κανόνων δικαίου. Γίνεται έτσι κατανοητό ότι ο χώρος της Δικαιοσύνης έχει βαρύνουσα σημασία για την πρόοδο και την εξέλιξη ενός κράτους.

Πολλές φορές γίνεται λόγος για τη διαπλαστική δυνατότητα του δικαστή, δηλαδή την ικανότητα του δικαστή να πλάθει το δίκαιο. Υπό στενή νομική έννοια, η διαπλαστική ικανότητα του δικαστή έρχεται σε αντίφαση με τη διάκριση των λειτουργιών, αφού η νομοθετική είναι η λειτουργία εκείνη που είναι υπεύθυνη για την παραγωγή του δικαίου. Στις περιπτώσεις ελέγχου της νομοθετικής λειτουργίας, ο δικαστής οφείλει κατά τη διάταξη του άρθρου 93 §4 Σ να μην εφαρμόζει τον αντισυνταγματικό νόμο. Πρέπει όμως να εφαρμόσει εν προκειμένω κάποιον κανόνα. Γι' αυτό το λόγο, ο δικαστής εφαρμόζει αναλογικά άλλες διατάξεις, παραμερίζοντας και απενεργοποιώντας ad hoc την αντισυνταγματική διάταξη. Η αναλογική εφαρμογή προκύπτει από την κρίση του ίδιου του δικαστή η οποία ενδέχεται να επηρεάζεται από υποκειμενικά κριτήρια και αντιλήψεις. Πράγματι, γεννάται το ερώτημα εάν τελικά είναι σε θέση ο δικαστής να μην επηρεάζεται από τις προσωπικές αξιολογικές του σταθμίσεις και κρίσεις.

Ο νόμος που πρέπει να εφαρμοστεί περιέχει σε αρκετές περιπτώσεις αόριστες και ασαφείς έννοιες οι οποίες χρήζουν εξειδίκευσης. Ο δικαστικός λειτουργός κατά την ερμηνεία του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου προσπαθεί να κατανοήσει το νόημά του και να διαπιστώσει κατά πόσο μπορούν να υπαχθούν σε ορισμένο κανόνα δικαίου τα πραγματικά περιστατικά. Η εξειδίκευση των αόριστων εννοιών συνεπάγεται πάντοτε την αξιολογική κρίση του ερμηνευτή του νόμου διότι η υπαγωγή ορισμένων πραγματικών περιστατικών σ' αυτές εξαρτάται από την κρίση του δικαστή για το αν με τον τρόπο αυτό πραγματώνονται οι αξίες, στην υλοποίηση των οποίων αποβλέπει η συγκεκριμένη ρύθμιση. Συνεπώς, η εκπλήρωση του έργου της εξειδίκευσης από το δικαστή συνδέεται με το δυσχερές πρόβλημα της ανεύρεσης των αξιολογικών κριτηρίων στα οποία θα πρέπει να στηριχθεί ο δικαστής¹⁷. Οι προσωπικές αντιλήψεις, το κοινό περί δικαίου αίσθημα, η κρατούσα κοινωνική ηθική, η νοοτροπία και οι πολιτιστικές αξίες που επικρατούν σε ένα κράτος είναι παράγοντες που κατευθύνουν ασυνείδητα την κρίση του δικαστή. Η συνδρομή των παραγόντων αυτών δεν είναι ασφαλώς μεμπτή αφ ης στιγμής επιτρέπεται η ως ένα βαθμό ενσωμάτωση των υποκειμενικών κριτηρίων.

---

¹⁷ Μανιώτης Ν. Δημήτριος, «Η συμβολή των συστημάτων διορισμού και ελέγχου των δικαστικών λειτουργών στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας», Θρακικές Νομικές Μελέτες, Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1989, σελ. 37 επ.

5. Συμπεράσματα

Φάνηκε εν τέλει ότι η επίτευξη απόλυτης αμεροληψίας είναι πρακτικά ανέφικτη. Αυτό δε συνεπάγεται ότι η Δικαιοσύνη λειτουργεί αυθαίρετα. Το ελληνικό συνταγματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί η δικαστική λειτουργία είναι άκρως ικανοποιητικό. De lege lata, φαίνεται ότι ο δικαστής υπερπηδά το κλασικό δόγμα του νομικού θετικισμού με τη δυνατότητα που το παρέχει το Σύνταγμα και ο νόμος να ελέγχει κάθε κανόνα δικαίου. Ο δικαστής δεν είναι υποχρεωμένος να εφαρμόσει οποιονδήποτε κανόνα απλά και μόνο επειδή έχει τεθεί από τη νομοθετική εξουσία. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις, οι νόμοι προέρχονται από κομματικές παρεμβάσεις, οι οποίες κατατείνουν σε εξυπηρέτηση αλλότριων συμφερόντων.

Η πληθώρα των διατάξεων που κατοχυρώνουν τη δικαστική ανεξαρτησία (μεταξύ άλλων η αρχή της δημοσιότητας, της μειοψηφίας, ο έλεγχος της συνταγματικότητας) στόχο έχουν τη θεμελίωση ενός αληθινά ευνομούμενου κράτους. De lege ferenda, ορθώνεται ως κατηγορική προσταγή η αναγκαιότητα αναθεώρησης ορισμένων εξ αυτών των διατάξεων ώστε να περιοριστεί στο ελάχιστο η παρέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας (βλ. άρθρο 90 §5 Σ, όπου απροκάλυπτα παρεμβαίνει το Υπουργικό Συμβούλιο).

Εν συμπεράσματι, οι συνταγματικές ρυθμίσεις αποτελούν θετικά βήματα προς την κατεύθυνση της ανεξαρτησίας. Αυτό για το οποίο οφείλει να καταβληθεί προσπάθεια είναι η απαλλαγή των δικαστικών λειτουργιών από κάθε μορφής εξαρτήσεις, από την υπαλληλική νοοτροπία που συνήθως έχει ως στόχο μόνο μια επιτυχημένη σταδιοδρομία και όχι απαρέγκλιτη απονομή της δικαιοσύνης καθώς επίσης και για εξοβελισμό των παραγόντων που παρακωλύουν το έργο των δικαστικών λειτουργιών.

6. Περίληψη

Ο χώρος της Δικαιοσύνης αποτελεί τη μία από τις τρεις λειτουργίες κάθε σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος. Η διάκριση αυτή συνεπάγεται και τη μεταξύ τους ανεξαρτησία εφόσον κάθε μία οφείλει να εκπληρώνει ανεμπόδιστα το έργο της.

Η δικαστική λειτουργία περιλαμβάνει διάφορες εκφάνσεις ανεξαρτησίας. Λειτουργική, προσωπική, ενδοδικαστική, όλες έχουν τον ίδιο στόχο: την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Αφενός, η λειτουργική ανεξαρτησία δημιουργεί τον προστατευτικό κλοιό για την αποφυγή έξωθεν επιρροών, αφετέρου η προσωπική ανεξαρτησία εξασφαλίζει ευθυκρισία, νηφαλιότητα και δικαστική καθαρότητα, χαρακτηριστικά δηλαδή που πρέπει να διακρίνουν ένα δικαστή κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Όσον αφορά την ενδοδικαστική ανεξαρτησία, αυτή συμβάλλει στην κατοχύρωση των δικαστηρίων κατά τις μεταξύ τους αντιδικίες, οι οποίες σε τελικό

στάδιο αίρονται από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100 του Συντάγματος.

Η ανεξαρτησία των Δικαστηρίων εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, όπως λόγου χάριν την αρχή της δημόσιας απαγγελίας των αποφάσεων. Πρόκειται για επιμέρους αρχές και διαδικασίες που προβλέπονται από τις συνταγματικές διατάξεις και οι οποίες συγκλίνουν στη δημιουργία ενός κλίματος διαφάνειας των δικαστικών δρωμένων. Η ανάμειξη, ωστόσο, του ανθρώπινου παράγοντα σε μια διαδικασία που καθορίζει το νομικό μέλλον των διαδίκων ενέχει πολλούς κινδύνους, ειδικά μάλιστα στις περιπτώσεις που η ενσωμάτωση των υποκειμενικών κριτηρίων του δικαστή ξεπερνά τις αντικειμενικές αξιολογικές κρίσεις που θα έπρεπε εξ ορισμού να τον διακατέχουν.

Summary

The space of Justice constitutes one out of the three functions of every contemporary democratic regime. This distinction also entails their mutual independence, as each one of them needs to accomplish its task freely.

The juridical function includes various expressions of independence. Functional, personal, inter-judicial, all have the same purpose: the equitable conferment of justice. On the one hand, functional independence creates the protective climate for the evasion of outside influence, on the other hand personal independence ensures sound judgement, sobriety and juridical cleanliness, characteristics that should mark a judge at the discharge of his duties. With regard to inter-judicial independence, it contributes to the consolidation of the courts during their litigations, which are eventually raised by the Special Supreme Court of article 100 of the Constitution.

The independence of courts is also affected by other factors as well, like the principle of the public reading of the verdict. They are individual principles and processes which are provided for by the constitutional provisions and converge to the creation of a transparent climate of the juridical events. Nevertheless, the interference of the human factor into a process that determines the juristic future of the litigants includes a lot of dangers, specifically in the cases when the incorporation of subjective criteria of the judge overcomes the objective evaluative estimations that he should possess by definition.

7. Νομολογία

Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών (ΔΠρΑθ)

18440/2009

Έκτακτη Εισφορά

1. Επειδή με την κρινόμενη προσφυγή, για την οποία καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο, παραδεκτώς ζητείται: α)η ακύρωση του με αριθμό ειδοποίησης 2961/30.6.2009 (και αρ. χρημ. καταλόγου 1/2961) εκκαθαριστικού σημειώματος έκτακτης εισφοράς του άρθρου 18 του ν. 3758/2009 του Προϊσταμένου της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας (Δ.Ο.Υ.) Ψυχικού, με το οποίο καταλογίσθηκε εις βάρος του προσφεύγοντος έκτακτη οικονομική εισφορά ύψους 10.000 ευρώ και β)η επιστροφή ως αχρεωστήτως καταβληθέντος του ποσού αυτού με τον προβλεπόμενο από τις διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του ν. 1473/1984, όπως ισχύει, τόκο.

2. Επειδή παραδεκτώς παρεμβαίνουν προσθέτως προς υποστήριξη του προσφεύγοντος, κατ' άρθρο 113 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, το κοινωφελές σωματείο με την επωνυμία «Συνήγορος του Φορολογούμενου», και η επιστημονική – επαγγελματική οργάνωση με την επωνυμία «Πανελλήνια Ένωση Φοροτεχνών Επιστημόνων», ως έχοντες έννομο συμφέρον να αποβεί η δίκη υπέρ αυτού, καθόσον μεταξύ των σκοπών του πρώτου περιλαμβάνεται και η προάσπιση των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των φορολογούμενων πολιτών έναντι της φορολογικής αρχής και η προστασία των εν γένει οικονομικών τους συμφερόντων (κατ' άρθρο 2 παρ. Α του εγκριθέντος δυνάμει της 6844/2007 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και καταχωρηθέντος με αύξοντα αριθμό 27245 στο βιβλίο σωματείων Καταστατικού του), ενώ μεταξύ των σκοπών της δεύτερης περιλαμβάνεται και η συμβολή της στην προαγωγή της επιστήμης του Φορολογικού Δικαίου (κατ' άρθρο 2 περ. 3 του εγκριθέντος δυνάμει της 2245/1996 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και καταχωρηθέντος με αύξοντα αριθμό 20641 στο βιβλίο σωματείων Καταστατικού της).

3. Επειδή στην παρ. 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε». Εξάλλου, με το άρθρο 18 του ν. 3758/2009 «Εταιρείες Ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α'68/5.5.2009) ορίσθηκε ότι: «1.α.Επιβάλλεται έκτακτη εφάπαξ εισφορά στο εισόδημα των φυσικών προσώπων που φορολογούνται κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 2 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994), καθώς και στο εισόδημα σχολάζουσας κληρονομιάς. Επίσης στο εισόδημα των φυσικών προσώπων τα οποία φορολογούνται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ζ΄ Ψηφίσματος του έτους 1975 (ΦΕΚ 23 Α΄). β. Για την επιβολή της εισφοράς

λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα, πραγματικό ή τεκμαρτό, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο του φυσικού προσώπου ή της σχολάζουσας κληρονομιάς των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος του οικονομικού έτους 2008 εφόσον αυτό είναι εξήντα χιλιάδες ευρώ (60.000 €) και άνω. γ. Για την εξεύρεση του συνολικού εισοδήματος δεν προσμετρούνται τα εισοδήματα της παραγράφου 1 του άρθρου 14 και της περίπτωσης γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 45 του Κ.Φ.Ε. 2. Η έκτακτη εφάπαξ εισφορά καθορίζεται στο ποσό των χιλίων ευρώ (1.000 €) για ετήσιο συνολικό ατομικό εισόδημα από εξήντα χιλιάδες ένα ευρώ (60.001 €) έως ογδόντα χιλιάδες ευρώ (80.000 €), στο ποσό των δύο χιλιάδων ευρώ (2.000 €) για εισόδημα από ογδόντα χιλιάδες ένα ευρώ (80.001 €) έως εκατό χιλιάδες ευρώ (100.000 €), ... στο ποσό των δέκα χιλιάδων ευρώ (10.000 €) για εισόδημα από τριακόσιες χιλιάδες ένα ευρώ (300.001 €) έως πεντακόσιες χιλιάδες ευρώ (500.000 €) ... και στο ποσό των είκοσι πέντε χιλιάδων ευρώ (25.000 €) για εισόδημα άνω των εννιακοσίων χιλιάδων ένα ευρώ (900.001 €). 3. α. Η εισφορά του παρόντος βεβαιώνεται οίκοθεν από τον προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας που είναι αρμόδιος για τη φορολογία του φυσικού προσώπου ή της σχολάζουσας κληρονομιάς με βάση τους τίτλους βεβαίωσης που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 74 του Κ.Φ.Ε. β. Για τον υπολογισμό της εισφοράς εκδίδεται εκκαθαριστικό σημείωμα, αντίγραφο του οποίου αποστέλλεται στον υπόχρεο. γ. ... δ. ... 4. α. Η εισφορά που επιβάλλεται με αυτόν τον νόμο καταβάλλεται σε τρεις (3) ίσες διμηνιαίες δόσεις από τις οποίες η πρώτη μέχρι την τελευταία εργάσιμη, για τις δημόσιες υπηρεσίες, ημέρα του επόμενου μήνα από τη βεβαίωση της εισφοράς και η καθεμία από τις επόμενες μέχρι την τελευταία εργάσιμη, για τις δημόσιες υπηρεσίες, ημέρα του τρίτου και του πέμπτου μήνα, αντίστοιχα. β. Υπόχρεος σε καταβολή της εισφοράς είναι το φυσικό πρόσωπο στο όνομα του οποίου βεβαιώνεται αυτή. ... γ. ...».

4. Επειδή, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ανωτέρω ν. 3758/2009, προς αντιμετώπιση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης, με το άρθρο 18 επιβλήθηκε στις ανωτέρω κατηγορίες φορολογουμένων έκτακτη εφάπαξ εισφορά, υπολογιζόμενη στα δηλωθέντα με τις δηλώσεις της φορολογίας εισοδήματος του οικονομικού έτους 2008 εισοδήματα, ήτοι αυτά που αποκτήθηκαν κατά τη χρήση 2007. Ενόψει όμως του ότι, η έννοια του οικονομικού έτους κατά το Σύνταγμα ταυτίζεται με την έννοια του όρου στη δημοσιονομική διαχείριση και όχι με την έννοια που δίδεται στη Φορολογία Εισοδήματος (κατ' άρθρο 3 του ν. 2238/94), και του ότι οι διατάξεις του ανωτέρω άρθρου θεσπίζουν οικονομικό βάρος που εκτείνεται πέραν του προηγούμενου της επιβολής του έτους, αντίκεινται στην προπαρατεθείσα παρ. 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος, ώστε να μην είναι εφαρμοστέες, ως αντισυνταγματικές (σχετ. Ολομ. ΣτΕ 1912/2009, 2863 – 2871/2003, 598 – 600/2003 κ.ά.).

5. Επειδή στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία της δικογραφίας, προκύπτουν τα ακόλουθα: Με το με αριθμό ειδοποίησης 2961/30.6.2009 (και αρ. χρημ. καταλόγου 1/2961) εκκαθαριστικό σημείωμα έκτακτης εισφοράς του Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. Ψυχικού, καταλογίσθηκε εις βάρος του προσφεύγοντος, κατ' εφαρμογή του άρθρου 18 του ν. 3758/2009, έκτακτη οικονομική εισφορά ύψους 10.000 ευρώ, υπολογισθείσα στα δηλωθέντα με τη δήλωση φορολογίας εισοδήματός του του οικονομικού έτους 2008 (χρήσης 2007) εισοδήματα, που ανήλθαν σε

377.637,69 ευρώ. Ήδη, με την κρινόμενη προσφυγή, όπως αναπτύσσεται με το νομίμως υποβληθέν υπόμνημα, ο προσφεύγων ζητεί την ακύρωση του ανωτέρω εκκαθαριστικού σημειώματος, ισχυριζόμενος, μεταξύ άλλων, ότι η αναδρομική κατά το παραπάνω άρθρο επιβολή έκτακτης εισφοράς εις βάρος του αντίκειται στην παρ. 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος, ισχυρισμός, που προβάλλεται, άλλωστε, και από τους προσθέτως παρεμβαίνοντες.

6. Επειδή επ' αυτού, το καθ' ου η προσφυγή Ελληνικό Δημόσιο, δια του Προϊσταμένου της διάδικης Δ.Ο.Υ., προβάλλει ότι η εν λόγω εισφορά δεν αντίκειται στην προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη, καθόσον δεν συνιστά φόρο αλλά έκτακτη οικονομική επιβάρυνση υπαγορευόμενη από λόγους δημοσίου συμφέροντος για την αντιμετώπιση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης. Όμως, ενόψει του ότι με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος, θεσπίζεται γενική απαγόρευση αναδρομικής επιβολής πέραν του προηγούμενου έτους οποιουδήποτε δυσμενέστερου των ισχυόντων οικονομικού μέτρου, ανεξαρτήτως του είδους αυτού ή της προσωρινότητας της επιβολής του και του ότι το ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου δεν συνιστά λόγο καταστρατήγησης συνταγματικών διατάξεων (πρβλ. Ολομ. ΣτΕ 1663/2009), ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να απορριφθεί ως νόμω αβάσιμος.

7. Επειδή, περαιτέρω, το ίδιο προβάλλει ότι η επιβολή της ένδικης εισφοράς επί του δηλωθέντος κατά τη χρήση του 2007 εισοδήματος - το οποίο δεν αποτελεί το αντικείμενο της εισφοράς αυτής αλλά κριτήριο επιβολής της - οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν αδύνατη η επιβολή της σε μεταγενέστερη διαχειριστική χρήση, ενόψει του χρόνου κατά τον οποίο πρέπει κατά νόμο να υποβάλλονται οι φορολογικές δηλώσεις, ώστε να υφίστανται στοιχεία για το συνολικό καθαρό εισόδημα των φυσικών προσώπων και των σχολαζουσών κληρονομιών. Ο ισχυρισμός αυτός είναι, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, απορριπτέος ως αλυσιτελώς προβαλλόμενος, καθόσον, ανεξαρτήτως του ότι ο νομοθέτης, λαμβανομένου υπόψη του τρόπου υπολογισμού της εισφοράς αυτής (βάσει του δηλωθέντος εισοδήματος της χρήσης 2007), του συνήθους χρόνου υποβολής των φορολογικών δηλώσεων των ως άνω υποκειμένων σε αυτή καθώς και του χρόνου δημοσίευσης της διάταξης με την οποία αυτή επιβλήθηκε (5.5.2009), δεν εκωλύετο να επιβάλει έκτακτη εισφορά για εγγύτερη αυτής του 2007 χρήση, ο ως άνω προβαλλόμενος δικαιολογητικός λόγος δεν αίρει την αντίθεση της επιβληθείσας εισφοράς στο άρθρο 78 παρ. 2 του Συντάγματος.

8. Επειδή σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά πιο πάνω, το Δικαστήριο λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη ότι η ένδικη εισφορά, υπολογιζόμενη επί των εισοδημάτων που έχουν αποκτηθεί πριν την 1.1.2008, δεν είναι νόμιμη ως αντικείμενη στο άρθρο 78 παρ. 2 του Συντάγματος, κρίνει ότι το προσβαλλόμενο εκκαθαριστικό σημείωμα με το οποίο επιβλήθηκε αυτή πρέπει να ακυρωθεί, παρέλκει δε η εξέταση των λοιπών λόγων της προσφυγής. Ακολούθως, ενόψει του ότι ο προσφεύγων παραδεκτως ζητεί την επιστροφή του καταβληθέντος ποσού της εισφοράς αυτής εντόκως (Ολομ. ΣτΕ 248 - 9/2008), το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να του επιστραφεί αυτή ως αχρεώστητη με τον προβλεπόμενο από τις διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του ν.

1473/1984, όπως αντικαταστάθηκαν από το άρθρο 3 του ν. 2120/1993 και όπως ήδη ισχύουν, τόκο, σύμφωνα με το αίτημά του.

9. Επειδή κατ' ακολουθία, η προσφυγή και οι πρόσθετες παρεμβάσεις πρέπει να γίνουν δεκτές, και να αποδοθεί στον προσφεύγοντα το καταβληθέν παράβολο (κατ' άρθρο 277 παρ. 9 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας), να απαλλαγεί όμως, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα (κατ' άρθρο 275 παρ. 1 περ. ε' του ίδιου Κώδικα).
Δια ταύτα
Δέχεται την προσφυγή και τις ασκηθείσες παρεμβάσεις.
Ακυρώνει το με αριθμό ειδοποίησης 2961/30.6.2009 (και αρ. χρημ. καταλόγου 1/2961) εκκαθαριστικό σημείωμα έκτακτης εισφοράς του άρθρου 18 του ν. 3758/2009 του Προϊσταμένου της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας Ψυχικού.
Υποχρεώνει τον ανωτέρω Προϊστάμενο να επιστρέψει στον προσφεύγοντα την καταβληθείσα εισφορά ποσού δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ, ως αχρεώστητη, με τον οριζόμενο από τις διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του ν. 1473/1984, όπως αντικαταστάθηκαν από το άρθρο 3 του ν. 2120/1993 και όπως ισχύουν, τόκο.
Διατάσσει την απόδοση του καταβληθέντος παραβόλου στον προσφεύγοντα.
Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα.
Η απόφαση δημοσιεύθηκε στο ακροατήριο του Δικαστηρίου κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 21.12.2009.
Η Δικαστής
Η Γραμματέας

Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣΤΕ)

3536/2009 (Δ' Τμήμα, 7μ)

Αντισυνταγματικός ο περιορισμός στον αριθμό αδειών κυκλοφορίας Ι.Δ. βυτιοφόρων μεταφοράς υγρών καυσίμων.

Με την **Σ.τ.Ε. 3536/2009 (Δ' Τμήμα, 7μ)** κρίθηκε ότι αντίκειται στο άρθρο 5 του Συντάγματος διάταξη, με την οποία καθορίζεται μέγιστος αριθμός αδειών κυκλοφορίας φορτηγών ιδιωτικής χρήσεως αυτοκινήτων βυτιοφόρων μεταφοράς υγρών καυσίμων που δύνανται να χορηγηθούν στις εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών προϊόντων.

Ειδικότερα, με την απόφαση αυτή κρίθηκαν τα εξής: Αντίκειται στην κατοχυρούμενη με το άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος επαγγελματική ελευθερία και στη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας (σύμφωνα με την οποία οι επιβαλλόμενοι από το νόμο περιορισμοί πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από το νομοθέτη σκοπού δημόσιου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι σε σχέση προς αυτόν), η διάταξη του άρθρου 6 παρ.5 περ. γ του ν. 3054/2002, με την οποίο παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για να επιβληθεί περιορισμός στο δυνάμενο να χορηγηθεί σε επιχειρήσεις εμπορίας

πετρελαιοειδών αριθμό αδειών κυκλοφορίας βυτιοφόρων αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσεως. Τούτο, διότι από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου αυτού δεν προκύπτουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που να δικαιολογούν τη θέσπιση του εν λόγω περιορισμού. Αντιθέτως, τόσο από το γράμμα όσο και από την εισηγητική έκθεση του ανωτέρω νόμου προκύπτει ότι η χορήγηση αδειών κυκλοφορίας ιδιωτικής χρήσεως βυτιοφόρων αυτοκινήτων στις εταιρείες εμπορίας πετρελαιοειδών αποβλέπει στην εξασφάλιση της ομαλής και συνεχούς τροφοδοσίας της αγοράς και της συνεχούς διακινήσεως των προϊόντων, το σκοπό, όμως, αυτό αντιστρατεύεται, κατά τα δεδομένα της κοινής πείρας, η χορήγηση σε επιχειρήσεις εμπορίας πετρελαιοειδών αριθμού αδειών κυκλοφορίας βυτιοφόρων αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσεως μικρότερου από εκείνον που απαιτείται για την πλήρη κάλυψη των αναγκών μεταφοράς των προϊόντων τους. Δεν δύναται δε να θεωρηθεί ως λόγος δημοσίου συμφέροντος, που δικαιολογεί τον ανωτέρω περιορισμό, η αποτροπή της μείωσης του μεταφορικού έργου των κατόχων αδειών κυκλοφορίας βυτιοφόρων αυτοκινήτων δημοσίας χρήσεως, στην οποία κυρίως φαίνεται να αποβλέπει η επίμαχη ρύθμιση, διότι μόνη η εξυπηρέτηση του οικονομικού συμφέροντος ορισμένης επαγγελματικής τάξεως, όπως είναι οι ιδιοκτήτες δημοσίας χρήσεως βυτιοφόρων αυτοκινήτων μεταφοράς υγρών καυσίμων, με την εξασφάλιση της μη μείωσης του κύκλου εργασιών τους δεν είναι δυνατόν να τεθεί υπεράνω του γενικού συμφέροντος, που συνίσταται εν προκειμένω στην προς το συμφέρον της εθνικής οικονομίας και των καταναλωτών εξασφάλιση αφενός μεν της ομαλής και συνεχούς τροφοδοσίας της αγοράς με πετρελαιοειδή προϊόντα και αφετέρου της ελευθερίας των εταιρειών εμπορίας των προϊόντων αυτών να οργανώσουν ορθολογικώς τις επιχειρήσεις τους και να επιδιώξουν την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Ούτε αποτελούν λόγους δημοσίου συμφέροντος: α) η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ των εταιριών εμπορίας πετρελαιοειδών και των μεταφορικών επιχειρήσεων που ασχολούνται αποκλειστικά με τη μεταφορά υγρών καυσίμων με Δημοσίας Χρήσης φορτηγά αυτοκίνητα και β) η εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ μεγάλων εταιρειών εμπορίας και μικρότερων επιχειρήσεων, διότι η προστασία του οικονομικού συμφέροντος ορισμένων μελών ενός επαγγελματικού κλάδου (των ιδιοκτητών βυτιοφόρων αυτοκινήτων δημοσίας χρήσεως στην πρώτη περίπτωση και των μικρότερων επιχειρήσεων εμπορίας υγρών καυσίμων στη δεύτερη) δεν αποτελεί λόγο δημοσίου συμφέροντος για τον περιορισμό της κατ' άρθρο 5 του Συντάγματος επαγγελματικής ελευθερίας των άλλων μελών του ίδιου επαγγελματικού κλάδου. Ούτε ο περιορισμός αυτός αποτελεί πρόσφορο μέσο για την εξασφάλιση αποτελεσματικού ελέγχου στη διακίνηση των πετρελαιοειδών προϊόντων, αφού, αντιθέτως μάλιστα, μπορεί εύλογα να υποστηριχθεί ότι ο έλεγχος, ο οποίος μπορεί, άλλωστε, να επιτευχθεί με τη λήψη των καταλλήλων μέτρων εκ μέρους των αρμοδίων οργάνων, χωρίς να παρίσταται αναγκαίο να θιγεί η συνταγματικώς προστατευόμενη ελευθερία των εταιρειών εμπορίας πετρελαιοειδών προς άσκηση του επαγγέλματός τους, καθίσταται ευχερέστερος όταν η διακίνηση γίνεται με βυτιοφόρα που διαθέτει η ίδια η επιχείρηση. Ούτε, τέλος, ο περιορισμός συνιστά πρόσφορο μέτρο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας και τη διασφάλιση της οδικής ασφάλειας. Και τούτο, διότι, προδήλως, η έλλειψη περιορισμού δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην την, αντίθετη, άλλωστε, προς την ορθολογική οργάνωση της επιχειρήσεως, απόκτηση εκ μέρους τους βυτιοφόρων αυτοκινήτων πέραν των αναγκαίων για την κάλυψη των αναγκών μεταφοράς των προϊόντων τους, ούτε πολύ περισσότερο

άσκοπτες μετακινήσεις των οχημάτων αυτών, και μάλιστα σε τέτοια έκταση ώστε να προκύπτει κίνδυνος για το περιβάλλον και την οδική ασφάλεια.

8. Βιβλιογραφία

α) Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους», Τόμος Β', Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2009

β) Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, «Γενική Συνταγματική Θεωρία», Τόμος Α', Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2004

γ) Μανιώτης Ν. Δημήτριος, «Η συμβολή των συστημάτων διορισμού και ελέγχου των δικαστικών λειτουργών στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας», Θρακικές Νομικές Μελέτες, Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1989

δ) Μαρινάκης Παρασκευάς, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο», Νομική Βιβλιοθήκη, 5^η έκδοση, Αθήνα 2005

ε) Σ. Τρωιάνος- Ι. Βελισσαροπούλου-Καράκωστα, «Ιστορία Δικαίου», Σάκκουλας, Αθήνα 2002

